

เมื่อครูปรับ... ห้องเรียนก็เปลี่ยน

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ

“เราจะสร้างคนดี สร้างความเป็นพลเมือง เราจะเป็นสถาปนิกในการสร้างคนในชุมชนแห่งนี้” ความมุ่งมั่นของผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปะทาย นายสมศักดิ์ ประสาร ที่เป็นผู้นำพาการปฏิรูปการศึกษาเข้ามา โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบ PBL (Problem based learning) และจิตศึกษา ซึ่งพร้อมจะผลักดันให้ครูดำเนินการทั้งโรงเรียน เพื่อขับเคลื่อนไปพร้อมกัน โดยตัว ผอ. เองก็ต้องเปลี่ยนแนวคิดด้วยเช่นกัน

“เมื่อก่อนเราก็มีความเป็นนักบริหาร อยากได้อะไรก็สั่ง ง่ายดี จ้างบนสั่งอะไรมาเราก็สั่งต่อ แต่ตอนนี้คิดว่า ถ้าผู้อำนวยการยังเป็นนักบริหารจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ต้องเป็นผู้อำนวยการให้เกิดการเรียนรู้ เป็นที่ปรึกษาให้ครู จะต้องรู้แนวทางการศึกษา ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนใหม่ เปิดพื้นที่ให้ครูได้ทำงาน อย่าเร่งหวังผลงาน แต่ค่อยๆ ดูความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้น” ผอ.สมศักดิ์ กล่าว

การปฏิรูป การศึกษา ต้องเริ่มจาก การปฏิรูปครู

เครือข่ายโรงเรียนลำปลายมาศ

จอร์จ ศิริบุรณ์

โรงเรียนบ้านปะทาย
อ.กันทรลักษ์
จ.ศรีสะเกษ

เมื่อนโยบายเปลี่ยน การปรับตัวจึงเป็นเรื่องสำคัญ พฤษภาคม 2555 ผอ. รวมถึงครูทุกคนได้ไปเรียนรู้ที่ โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา 3 วัน ได้เรียนรู้ กระบวนการ และวิถีของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา โดยในวันสุดท้าย ได้มีการออกแบบวิถีของโรงเรียนบ้านปะทาย เพื่อที่เมื่อกลับมาโรงเรียนจะสามารถดำเนินการได้ทันที ซึ่งหลังจากครูได้ไปเรียนรู้นั้น มีบางส่วนเข้าใจและเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีแรงใจอยากดำเนินการตาม แต่บางส่วนยังคงไม่เข้าใจ และรอดูการเคลื่อนไหวอยู่ห่างๆ นี่คือการท้าทายของผู้บริหาร ที่คิดว่าการปฏิรูปการศึกษาต้องเริ่มจากการปฏิรูปครูก่อน ให้ครูปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ครูต้องเป็นนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กนักเรียน

เรียนรู้ไปพร้อมกัน ผอ. ครู นักเรียน

จากการไปเรียนรู้ที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา นั้น เมื่อกลับมาโรงเรียนบ้านปะทาย ครูหลายคน ยังคงสับสน ยังต้องค้นหา แม้จะทราบว่าเราต้องเป็นโรงเรียนที่เกื้อหนุนให้ครูและนักเรียนได้แบ่งปัน ในความดีงามทั้งต่อกันและต่อสรรพสิ่ง เป็นผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นรู้ให้แข็งแกร่ง แต่ก็ยังคงรู้สึกถึงกรอบเดิมที่เคยเป็นมา ทำให้รู้สึกอึดอัด บีบคั้น เป็นทุกข์ เพื่อนร่วมทางจึงสำคัญ ต้องคอยให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดการพัฒนา และครูมีความสุข สนุกกับการสอนมากขึ้น โดยกระบวนการหลักที่นำเข้ามาปฏิรูปการเรียนการสอนคือ จิตศึกษา Problem Based Learning (PBL) และ Professional Learning Community (PLC)

จิตศึกษา

“การนำกิจกรรมจิตศึกษาเข้ามาสอน ทำให้ผมมองเห็นความเป็นครูในตัวเอง จิตศึกษาเป็นตัวกล่อมเกลาศูให้เป็นครูอย่างแท้จริง” สิ่งนี้ ผอ.สมศักดิ์ ได้เรียนรู้เมื่อได้สัมผัสกับกิจกรรมจิตศึกษา แม้จะไม่ได้เป็นผู้สอนโดยตรงให้กับนักเรียน แต่ ผอ. ก็ได้นำไปใช้กับครู “กิจกรรมจิตศึกษา เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ให้ครูได้กล้าแสดงความคิดเห็น และก็เป็นพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กไว้วางใจในตัวครู” ซึ่งกิจกรรมจิตศึกษาเป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการพัฒนาความฉลาดในด้านจิตวิญญาณและความฉลาดด้านอารมณ์ ให้เห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง และน้อมนำสิ่งดีงามเข้าไปสู่จิตใจสำนึก ซึ่งจิตศึกษาประกอบไปด้วย

การใช้จิตวิทยาเชิงบวก กรอบคิดทางจิตวิทยาเชิงบวก คือ ศรัทธาในความดีงามของมนุษย์และบ่มเพาะนักเรียนให้มีคุณค่าอันดีงามที่มีอยู่แล้วให้งอกงามยิ่งขึ้น ครูต้องปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างมนุษย์ที่มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ซึ่งจะมีการกระทำที่ควรเพิ่ม เช่น เพิ่มความรัก คำชมเชย เสริมแรง เพิ่มความใส่ใจ และการกระทำที่ควรลด เช่น ลดการเปรียบเทียบ การคาดหวัง ลดการพูดด้านลบ เลิกใช้ความรุนแรง

“หัวใจของจิตศึกษาคือนั่นความเสมอภาค ในจิตวิทยาเชิงบวก ไม่ได้เน้นแต่เด็กนะ ในองค์กรของเราก็เช่นกัน ครูบ้านปะทายเราก็จะอยู่ด้วยกัน เน้นความเสมอภาค แม้แต่ท่าทีของ ผอ. แต่ก่อนเราจะเห็นแต่ ท่าทีผู้บริหารที่ว่า เงามีอีโก้ คือมีมาดผู้บริหาร ท่าน ผอ.สมศักดิ์ท่านก็ปรับลง ลด คืออยู่ในระนาบเดียวกัน มันทำให้ครูผู้สอนก็สบายใจ คุณครูผู้สอนก็เหมือนกัน จะสังเกตว่าทำไมเราต้องนั่งระนาบเดียวกันกับเด็ก เด็กเขาก็จะมีความไว้วางใจเข้าใกล้ชิดเรา

ในระหว่างเรียนวิชาหลักเราก็ใช้จิตวิทยาเชิงบวก ชั้นชมผลงาน เก่งมากเลยพี่ ผลงานนี้สุดยอด ไม่ทำตัวว่ารู้มาก เรื่องนี้ครูเพิ่งรู้นะคะ”

ครูอูรี กล่าว

การสร้างชุมชนและวิถีของชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมชุมชน (โรงเรียน) ที่เกื้อหนุนการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากการจัดบรรยากาศที่ดี ปลอดภัย ร่มรื่น สะอาด สวยงาม ใกล้ชิดธรรมชาติแล้วนั้น แวดตา และรอยยิ้มของครูก็ต้องแสดงให้เห็นถึงความรักที่จริงใจ ซึ่งนักเรียนสามารถสัมผัสได้ รวมถึงครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนด้วย

“ขอบอกขอบคุณครูค่ะ เพราะเวลาที่ได้ออกคุณครูรู้สึกอบอุ่น เหมือนได้รับความห่วงใยด้วยค่ะ รู้สึกมีความสุขค่ะ” เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ชอบขอกอดคุณครูได้บอกความรู้สึกที่ได้กอดครู

การจัดกิจกรรมจิตศึกษา เป็นกิจกรรมการขับเคลื่อนที่ฝึกความฉลาดภายใน สติ ปัญญา อารมณ์ วุฒิภาวะ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำกิจกรรม 3 ช่วงเวลา ดังนี้

- ช่วงเช้า หลังจากเลิกแถวหน้าเสาธง ก่อนเข้าสู่กระบวนการเรียน ใช้เวลาประมาณ 20 นาที มีการฝึกพัฒนาการหลายด้าน เช่น การจดจำ การกำกับสติ ฝึกสมอง Brian Gym ฝึกความอบอุ่น การมอบความรัก หรือการถามเชิงการกระตุ้น ฟังคุณธรรม การเป็นพลเมืองที่ดี

- ช่วงหลังเที่ยง มีการทำกิจกรรม Body Scan เป็นกระบวนการผ่อนคลายระดับลึกเพื่อมุ่งบ่มเพาะจิตสำนึกที่ดีงาม โดยใส่ข้อมูลด้านบวกลงไปในจิตใต้สำนึก เด็กจะได้นอนแกล้งร่างกายตั้งแต่หัวจรดเท้า หรือเล่นิทานดี ๆ ให้ฟัง ส่วนในเด็กโตอาจเป็นการนั่งคุยกันในเรื่องราวดี ๆ

- ช่วงหลังเลิกเรียน จะเป็นพิธีนม โดยการให้นักเรียนส่งนมให้กัน และกล่าวขอบคุณสรรพสิ่งทั้งหลายที่ทำให้มีนมดื่ม ทำให้เกิดทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ อบอุ่น เห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง และคิดเชื่อมโยงได้

โดยการจัดกิจกรรมจิตศึกษากับนักเรียนนี้ ต้องทำให้เป็นวิถี ซึ่งเมื่อเป็นวิถีแล้วจะก่อให้เกิดการพัฒนาเกิดการไหลเวียนคลื่นแห่งความดี เมื่อครูไม่อยู่เด็กนักเรียนก็สามารถทำกิจกรรมกันเองได้ โดยผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ

●● จิตศึกษาทำได้หลายรูปแบบ เพื่อให้เรารู้สึกสบายใจ ให้ผ่อนคลายก่อนจะเรียนวิชาหลักตอนเช้า พอมาตอนเที่ยงก็มี Body scan แล้วครูก็พูดขอบคุณพี่มือ พี่ตา หรือขอบคุณเขาขอบคุณพี่ที่ตั้งใจดูแลตัวเอง ถ้าคุณพ่อคุณแม่ได้เห็นว่าพี่มีความตั้งใจที่จะเรียนรู้ คุณพ่อคุณแม่ก็จะภูมิใจ เรา ก็พูดแบบนี้อยู่บ่อยๆ และครูก็บอกรักเขา บางทีใช้มือสัมผัสและส่งมอบความรักกัน หากมีคนขาดเรียนครูก็จะถามถึงและบอกว่าครูเป็นห่วงนะ ครูรักนะ ทำให้เด็กขาดเรียนน้อยลง ทำให้เราอยู่กับอย่างเป็นกันเอง”

ครูอูรีเล่าการนำจิตศึกษามาใช้กับเด็ก ๆ

PBL

(Problem based learning)

“เมื่อก่อนตอนยังไม่เปลี่ยน เราก็จะเรียนแบบ 8 กลุ่มสาระเลย ครูก็จะสอนแล้วนักเรียนไม่เข้าใจ สอนมากนักเรียนก็ง่วงนอนและรู้สึกเบื่อ บางทีนักเรียนก็ไม่อยากมาโรงเรียนเพราะว่าการบ้านเยอะ คุณครูพูดเสียงดัง คุณครูพูดมาก นักเรียนก็ไม่ว่าจะทำอะไรตั้งแต่เปลี่ยนมาเป็นแบบนี้ก็รู้สึกดีขึ้นกว่าเดิม ก็คือเนื้อหาที่เราเรียนไม่มากจนเกินไป ไม่ทำให้เราง่วง แล้วก็ไม่ทำให้คุณครูพูดเยอะจนเกินไป จนนักเรียนต้องง่วงนอน วิชา PBL ก็คือ เรียนทุกวิชาเหมือนกัน แต่มาปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องเดียวกัน PBL จะนำสาระทุกอย่างมารวมกัน อย่างเช่นการทำบ้าน การอยู่รวมกันในสังคมก็เป็นวิชาสังคม อย่างแต่ก่อนเรียนทุกวิชาก็ต้องสรุปทุกวิชา ต้องสรุปองค์ความรู้ ต้องสรุปทุกวิชา ทำให้มีการบ้านเยอะ เสียเวลาอะ”

ด.ญ. ศรุตมา เมาทว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
กล่าวถึงการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่

กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเข้าใจต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ นักเรียนจะเป็นผู้ระบุปัญหาที่อยู่ใกล้ตัว หรือในชุมชน แล้วแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตอบโจทย์ทักษะเด็กในศตวรรษที่ 21 ในเรื่องการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และ รู้จักวิเคราะห์ ICT ข้อมูลสารสนเทศ ได้ โดยโรงเรียนบ้านปะทายได้มีการบูรณาการ 5 วิชา เข้าด้วยกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ สุขศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยี จัดการเรียนการสอนเป็น 4 Quarter Quarter ละประมาณ 10 สัปดาห์โดยสอนในช่วงบ่ายของทุกวัน แต่ละสัปดาห์จะมีวิชาแกนที่ตอบตัวชี้วัด ครูจะเริ่มจากการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กนักเรียน

ด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ เช่น เปิดคลิปให้ดู ให้ดูภาพสำคัญ อ่านหนังสือ ดูภาพยนตร์ พาลงชุมชน ฯลฯ เพื่อให้ได้มาซึ่งเรื่องที่จะเรียน เมื่อได้ประเด็นมาแล้วครูและนักเรียนจะสร้างปฏิทินการเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนตามปฏิทินที่วางไว้ หลายครั้งที่ครูได้เรียนรู้จากการค้นคว้าของเด็ก ๆ ในสัปดาห์ที่ 9 จะมีการสรุปการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน และสัปดาห์ที่ 10 นักเรียนจะจัดนิทรรศการให้ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามาดูผลงาน ในปีแรก ๆ ที่นำ PBL เข้ามาจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองจะไม่ค่อยเข้าใจ เช่น ทำไมถึงให้เด็กบ้านกับเด็กในสิ่งที่ครูไม่ได้สอน เมื่อเป็นเช่นนี้ ทางโรงเรียนจึงตระหนักได้ว่า การเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนต้องทำให้ผู้ปกครองรับทราบด้วย เขาต้องรู้ว่าการทำกิจกรรมแต่ละอย่างก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไรกับลูกเขา จึงจัดค่ายให้ผู้ปกครองได้เรียนรู้ร่วมไปกับเด็ก เรียนทุกอย่างเหมือนเด็กนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครอง โดยสิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนรู้แบบ PBL คือ คำถามจะเป็นตัวเดินเรื่อง ครูจะต้องเป็นผู้ที่ถามเก่ง และเปิดพื้นที่ให้เด็กได้กล่าวก่อน ครูจะไม่ตัดสินถูกผิด

ส่วนวิชาหลักที่เหลือ (คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ) จะสอนในช่วงเช้าของทุกวัน ครูจะมีเครื่องมือในการสอนที่อำนวยความสะดวกให้เด็กคิดเป็น รู้จักวิเคราะห์ มีเหตุผลผล และครูจะอยู่ด้วยตลอดเวลา คอยเป็นที่ปรึกษาให้กำลังใจ คอยชื่นชม จะไม่สั่งการบ้านแล้วหายตัวไปเด็ดขาด

“เมื่อก่อนหนูจะเป็นคนไม่ชอบเรียน มีการบ้านก็ไม่ค่อยอยากทำ กลับไปบ้านปู่ ก็จะไปเปิดดูแต่โทรทัศน์เลยคะ พอมีการเรียนการสอนแบบนี้ะคะ การบ้านก็ไม่ค่อยมี ได้มาโรงเรียนก็ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อน เหมือนสานสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อนก็จะรักกันมากขึ้น แล้วตัวหนูก็จะรู้จักการพูดการจา การยิ้ม มาโรงเรียนแต่เช้า มาช่วยเพื่อนทำกิจกรรม มีงานกิจกรรมอะไรเพื่อนก็จะช่วยแสดงความคิดเห็น เพื่อนก็จะรับฟังความคิดเห็นเพื่อนก็จะช่วยทำงานจะไม่เกียจกัน”

ด.ญ. ประภาพร ภักดีพงษ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สะท้อนความคิดเห็นของตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียน ซึ่งตนได้สัมผัสมาสี่ปีแล้ว

สรุปการเรียนรู้ เพื่อต่อยอดความรู้

กระบวนการที่ทำให้การปฏิรูปการสอนของโรงเรียนบ้านปะทายขับเคลื่อนไปได้ และยั่งยืน คือต้องมีการสรุปการเรียนรู้ออกมาเป็นองค์ความรู้เพื่อใช้ในการต่อยอดในการสร้างการเรียนรู้ต่อไป

AAR (After Action Review)

หลังเลิกเรียนในช่วงโมงสุดท้ายของทุกวัน เด็กนักเรียนจะมีการสรุปการเรียนรู้ประจำวัน โดยครูจะถามว่าได้เรียนรู้อะไรไปบ้าง ให้นักเรียนตอบคำถามแบบไม่ให้ซ้ำกันเพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนได้คิด และในทุกชั่วโมงสุดท้ายของสุดสัปดาห์ จะมีการสรุปองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้อบรมตลอดสัปดาห์ และเขียนไว้ในรูปแบบของ Mapping เป็นผลงานของเด็กให้ได้เรียนรู้กันและกัน

“หนูได้อะไรบ้างในวันนี้ ได้ทำอะไรบ้างวันนี้ บอกขั้นตอน ให้เขียนสรุปมา เขียนไม่ถูกก็ให้มาถามครู ถามเพื่อน ตอนเย็นบางวันอาจไม่ทันเวลาก็ใช้คุยกัน” ครูวัชรภรณ์ AAR กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทุกวัน ทำให้เด็กได้ทบทวน และเป็นการฝึกเขียนหนังสือ พร้อมทั้งฝึกแสดงความคิดเห็นด้วย

PLC

(Professional Learning Community)

วง PLC เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นหลังเลิกเรียน สัปดาห์ละประมาณ 2-3 ครั้ง ซึ่งครูจะได้แลกเปลี่ยนแนวการสอนของแต่ละคน ประเด็นที่แลกเปลี่ยนกันคือ ทำอะไรไปบ้าง ทำอย่างไร ได้เห็นความงอกงามที่เกิดขึ้นอย่างไร และต่อไปจะทำอะไรอีก ทั้งหมดนี้เป็นการเรียนรู้จากเพื่อนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการสอนของตนเองให้ดีขึ้น นอกจากเรื่องวิชาการแล้ว วง PLC ยังเป็นการเสริมสร้างพลังใจให้แกกันและกัน

ครูอ๋ (ครูสัณดา โกศล) ได้เล่าถึงความรู้สึกของตัวเองเมื่อต้องเข้าร่วม PLC ในช่วงแรกๆ “ในวง PLC ตอนแรกครูเอ็ดขัดแย้งนะคะ ผอ.บอกว่าให้เอาแต่สิ่งดีๆ มาเล่า แล้วมันมีปัญหาหะ ครูเอ็ดขัดแย้งคะ ก็มีปัญหากำไม่มาให้เล่า แต่สุดท้ายเข้ามาถึงปีที่สามถึงมาเกิดในใจว่า อ้อ... เหตุผลที่ไม่ให้เล่าสิ่งที่เป็นปัญหาก่อนเพราะว่าเราจะขาดกำลังใจ กำลังใจเราจะหมด พอเราฟังสิ่งดีๆ ปู่บ เราจะมีความรู้สึกฮึดนะคะ มีกำลังใจที่ เอ่อ... วิธีนี้มันดีนะ มันทำให้เกิดอย่างนี้ และก็เรียนรู้กับเพื่อนๆ ว่า คือแต่ละคนก็จะมาคุยกันถึงงานของตัวเองที่เอาไปทำกับเด็กๆ ความดี สิ่งที่ดีที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างไร และเรารู้เรื่องของเด็กตั้งแต่อนุบาลถึง ม.3 ได้สิ่งที่ดีที่เพื่อนร่วมงานทำ และก็ทำให้อะไรๆ ดีขึ้น มีอะไรก็คุยแต่สิ่งดีงามร่วมกัน ถ้าคุยแต่ความทุกข์ ใจเราก็จะเหี่ยว และการทำงานจะเหมือนว่ามีเพื่อนร่วมทางไม่ได้ทำคนเดียว ถ้าไม่ได้คุยกันจะไม่รู้เลยว่าปัญหาแบบนี้จะแก้อย่างไร หลายคนร่วมกันคิดร่วมกันแก้”

ผอ.สมศักดิ์ ได้กล่าวด้วยความภาคภูมิใจที่ได้เห็น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่ละน้อยจากวง PLC ว่า

●● วง PLC สามารถช่วยได้ คำถาม ได้ทำอะไร ได้เรียนรู้อะไร เห็นความงอกงามอะไร จะทำให้ดีกว่าเก่าได้อย่างไร ทำให้เพื่อนๆ ได้มองเห็น ในการพัฒนาการสอน คนที่ยังไม่เห็นก็เริ่มเห็น เพื่อนได้เรียนรู้จากเพื่อน ความงอกงามเกิดอีกตอนที่เราปิด Quarter ซึ่งเริ่มแรกจะเหมือนลำปลายมาศ แต่ตอนหลังก็เป็นของบ้านปะกายเอง”

● ความงอกงามจากการบ่มเพาะ

“หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือ ครูปรับวิธีการเรียนการสอนใหม่ ครูเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ และทำให้เราเห็นความงอกงามของผู้เรียน ครูที่นิยมรับว่าเด็กเก่งบางเรื่องครูยังรู้ไม่เท่าเด็กเลย” ผอ.สมศักดิ์ กล่าวด้วยหัวใจที่รอคอยความงอกงาม

เมื่อการปรับกระบวนการสอนเริ่มลงตัว โรงเรียนบ้านปะทายจึงเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เป็นโรงเรียนต้นแบบที่โรงเรียนอื่นๆ ให้ความสนใจ อยากเข้ามาเรียนรู้ ทำให้โรงเรียนบ้านปะทายเป็นแหล่งศึกษาดูงานในการปฏิรูปการศึกษาโดยนำกระบวนการเรียนรู้เรื่อง จิตศึกษา และ

PBL มาใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จ และยังมีอีกหลายโรงเรียนที่เชิญคณะครูที่มหาวิทยาลัยจากโรงเรียนบ้านปะทายไปเป็นวิทยากรช่วยแลกเปลี่ยนที่โรงเรียนของตน รวมถึงคอยช่วยให้คำปรึกษา เป็นพี่เลี้ยงให้โรงเรียนเครือข่ายสามารถขับเคลื่อนไปได้ นอกจากนี้เป็นผู้ให้กับโรงเรียนอื่นๆ แล้ว ครูยังได้รับกำลังใจจากการมาดูงานในแต่ละครั้งด้วย เพราะจะมีผู้ชื่นชมในตัวนักเรียนและครูที่สอนให้เด็กเป็นเด็กดีได้ขนาดนี้ ซึ่งจากการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนนี้ส่งผลให้ครู นักเรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นดังนี้

ครู

หลังจากผ่านการเรียนรู้ที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา กลับมาหลายคนยังคงเครียด “เด็กชนก้าไม่ดู ไม่ดำ เด็กจะมีระเบียบได้อย่างไร?” “จะใช้สื่อการสอนอย่างไร?” “จะตอบตัวข้อวัดได้ไหม?” คำถาม ความกังวลใจต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่เมื่อครูได้ทดลองลงมือปฏิบัติ กลับพบว่า ผลที่เกิดขึ้นเกินความหมายมาก จากที่เคยเครียดก็เริ่มสนุก จากที่เคยเจอกันคุยแต่เรื่องละคร ก็หันมาแลกเปลี่ยนเรื่องการสอนเด็ก ซึ่งหนึ่งในความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏชัดคือ **ครูอรุณี ศรีบูรณ์** หนึ่งในผู้ที่ได้ไปใช้ชีวิตอยู่ที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เป็นระยะเวลาถึง 3 เดือน ได้สัมผัสรับรู้ เข้าใจ และซึมซับ กระบวนการและวิถีของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา และนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง จนเห็นผล กลายเป็นหนึ่งในผู้นำการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนบ้านปะทาย คอยเป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาให้กับเพื่อนร่วมงาน

ครูอริ ศิริบุรณ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้มีบาดแผลต่อความเป็นธรรมในสายอาชีพครู จากการเป็นครูมากกว่า 40 ปี ครูอริ ได้เข้ารับการบรรจุเป็นครูที่โรงเรียนบ้านปะทายเป็นที่แรก และสอนอยู่ที่นั่นจนทุกวันนี้ ได้ต้อนรับและเลี้ยงส่งผู้อ่านวยการ ครู หลายต่อหลายคน แต่บาดแผลทางความรู้สึกลึกๆ ซ้ำในใจก็ยังคงไม่ถูกคลี่คลาย จนมาถึงสมัยของ **พอ.สมศักดิ์ ประสาร** ผู้เปรียบเสมือนแสงสว่างที่สร้างความหวังใหม่ต่อระบบความเป็นธรรมในสายอาชีพครูอีกครั้ง เมื่อ พอ. ได้มอบหมายให้ครูอริไปเรียนรู้วิถีของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เป็นระยะเวลา 3 เดือน

ความเป็นครูของ ครูอริ หวังแค่เพียงทำอย่างไรงี้ก็ได้ให้เด็กคิดเป็น อ่านออก เขียนได้ จึงทำให้เป็นครูที่เครียด เหงา และเสียดาย เพราะหมกมุ่นอยากให้เด็กได้ดังที่หวังไว้

ครั้งแรกที่ครูอริได้ไปอบรม 3 วัน ที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา **“รู้สึกพอใจลึกๆ เนาะมีสภาพแวดล้อมเหมือนรีสอร์ท การจัดห้องเรียนไม่เหมือนโรงเรียนทั่วไป แต่เรายังไม่รู้ลึก ยังไม่รู้ถึงแผน ก็จะเห็นเพียงรูปแบบ เห็นการทำ Mind Map สวยดี ก็นำกลับมาทำกับเด็กบ้าง และเห็นว่าเด็กก็ชอบ”** สิ่งที่ได้มาจากการไปเรียนรู้ครั้งแรก คือรูปแบบการทำกิจกรรมกับเด็กด้วย Mind Map ใช้โดยไม่ได้อำนาจใจในกิจกรรมมากนัก และเมื่อนำมาใช้ก็พบว่าเด็กชอบ เพราะสนุกกับการได้วาดรูป ระบายสี

และเมื่อได้รับมอบหมายให้ไปอยู่เรียนรู้ที่โรงเรียนลำปลายมาศฯ 3 เดือน ได้เจอครูใหญ่วิเชียร ได้สัมผัสถึงรูปแบบการทำงานด้วยความเสมอภาคกัน เหมือนได้เจอกันสิ่งที่ตัวเองตามหามาโดยตลอด จึงเกิดความศรัทธา และเกิดความมุ่งมั่นที่จะต้องปฏิรูปโรงเรียนบ้านปะทายให้เป็นแบบนี้ให้ได้

ในช่วงแรกครูอริ ยังอยู่ด้วยความสงสัย คือเด็กที่นี่บางคนจะซน แต่ครูก็ไม่ได้ดุว่า ซึ่งในความคิดตน ครูควรสอนเด็กให้มีวินัยกว่านี้ ดังนั้นในวง AAR ของครู ครูอริจึงเอ่ยถามขึ้นว่า **“เป็นไปได้อย่างไรที่เราจะทำให้เด็กมีมารยาท มีวินัยบ้าง”** แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบใดๆ จึงได้แต่

กลับมาคิดวนไปมาว่า ถ้าเด็กไม่รู้จักนั่งและฟังครูสอน เด็กจะรู้เรื่องได้อย่างไร ถ้าฝึกให้เขามีวินัยขึ้นอีกนิดเขาก็คงจะไปไกล แต่อีกใจก็คิดว่าในเมื่อเด็กเป็นแบบนี้ทำไมเขายังอยู่กันได้ จึงได้แต่คอยสังเกตและเรียนรู้ไปเรื่อย ๆ และเมื่อได้ไปร่วมกิจกรรมกับเด็กในการไปเก็บมันสำปะหลัง ทำให้พบว่า เด็กของเขาทำงานกันโดยไม่บ่นเลย ต่างกับเด็กในโรงเรียนของตนเอง เด็กที่นี่เหมือนกับรู้จักหน้าที่ถ้าใครร้อนก็จะเข้าไปหลบพักใต้ต้นไม้ จะไม่เห็นการอุ้งงานของเด็กๆ ถึงเวลากินข้าวก็กินไม่มีบ่น ดูเขามีความสุขสนุกสนาน และนั่นก็คือจุดที่ทำให้ครูอริลองเปิดใจและเปลี่ยนตัวเอง

เมื่ออยู่ได้สองเดือน ครูอริเริ่มรู้วิถีลำปลายมาศฯ ชัดเจนขึ้น และเข้าใจในเรื่องของจิตศึกษา แต่ยังคงไม่ชัดเจนในเรื่องแผนการสอน ซึ่งในตอนนั้นครูอริรับกระบวนการสอนของลำปลายมาศฯ ได้ทั้งหมดอย่างสิ้นข้อสงสัย **“เรารู้เลยว่าเด็กดี ก็ต้องหาเทคนิคในการสอน เนาะ ที่ไม่ใช่การดุด่า”** จากการซึมซับในวิถีลำปลายมาศฯ เข้าไปเรื่อย ๆ ในระหว่างที่อยู่โรงเรียนลำปลายมาศฯ ก็ต้องเขียนแผนการสอนพร้อมเล่าเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ส่งไปที่โรงเรียนบ้านปะทายอย่างต่อเนื่อง เป็นเหมือนสรุปการเรียนรู้ไว้ด้วย เมื่อเรียนรู้จนครบสามเดือน ครูอริก็มีความมั่นใจและมุ่งมั่นที่จะนำความรู้ไปขยายผลที่โรงเรียนบ้านปะทาย

●● **บาดแผลทางการศึกษาที่เราได้รับ การปฏิบัติที่เลื่อมล้ำมันเป็นแรงจذبเมื่อเราได้ไปอยู่ลำปลายมาศ พอมาเจอวิถีลำปลายมาศ ที่มีความเสมอภาค เราพูดเลยว่าถ้าเป็นแบบนี้เราทำงานถวายหัว จึงอยากให้บ้านปะทายเกิดระบบนี้ให้ได้ อันจะปฏิรูปให้สำเร็จ”**

หลังจากได้กลับมาเริ่มระบบการศึกษาใหม่ที่โรงเรียนบ้านปะทาย ในช่วงแรกครูอุรวีต้องออกแรงเยอะเป็นพิเศษ เพราะนอกจากต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกระบวนการสอนของตนเองแล้ว ครูหลายคนก็ยังไม่เข้าใจจึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือ **“ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพราะครุติดสบาย”** แต่ด้วยความตั้งใจจริงของทั้ง ผอ. และครูอุรวี ที่คอยผลักดัน เป็นพี่เลี้ยง และจากการแลกเปลี่ยนในวง PLC จึงทำให้คุณครูค่อยๆ ก้าวเดินและปฏิบัติกันจนเป็นวิถี คุณครูหลายท่านได้สะท้อนว่าครูอุรวีเปลี่ยนไป ใจเย็นลง พูดเสียงเบาลง มีมุมมองเชิงบวกมากขึ้น และคอยเป็นผู้เสริมแรงให้กับเพื่อนครูด้วยกันตลอด และเมื่อให้ครูอุรวีพูดถึงการเปลี่ยนแปลงในตนเอง

“เราปรับตัวเองก็คือ ใจเย็น อดทน นิ่ง ถ้าช่วงไหนคิดว่าตัวเองอารมณ์ขึ้นคีย์สูงหน่อยก็จะนั้งยั้งไว้ก่อน พอเรายึดนานๆ เวกก็จะรู้ตัว หรือถ้าอยากสะกิดให้เขารู้ตัวหน่อยก็จะไปนั้งข้างๆ จิบน้ำ เวกไว้ เวกก็จะรู้ตัวเอง และในการทำหน้าที่ คือ ผอ. บอกว่าให้เราทำหน้าที่เป็นโค้ชเท่านั้น คือพูดน้อยๆ ให้เขาต่อยอดความคิด ถ้าเราพูดมากไปเขาก็ไม่คิด ฟังไปฟังมาถึงวง เราพูดน้อย เด็กรู้เยอะ เวกจะเปิดหนังสือมากกว่าแต่ก่อน เวกอยากรู้อะไรก็จะไปหยิบหนังสือมาค้น หรือเข้าอินเทอร์เน็ตในโทรศัพท์ ค้นข้อมูล”

ความภาคภูมิใจของครูอุรวีนอกจากสามารถเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนบ้านปะทายครั้งนี้ได้สำเร็จแล้ว ครูอุรวียังภูมิใจที่เด็กในความดูแลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เช่น ความก้าวร้าว ชอบแกล้งเพื่อน ไม่รับผิดชอบ ไม่กล้าแสดงออก ขาดเรียนบ่อย ด้วยการปรับวิธีสอนของครู การนำจิตศึกษาเข้ามาช่วย ทำให้ครูเปลี่ยนแปลง เด็กก็เปลี่ยนไป “เด็กเปลี่ยนไปเพราะสัมผัสได้ถึงความรักที่ครูมีให้” ครูอุรวีเชื่อมั่นว่าเป็นเช่นนั้น “พี่เบส เขียนหนังสือไม่ได้ อ่านไม่ออก แต่มีทักษะการใช้ชีวิต ทั้งความสัมพันธ์ การสื่อสาร จิตอาสาดี ครูจึง

ไม่อยากตัดสินว่า พี่เบสเป็นเด็ก LD เพราะจะทำให้เป็นการตัดโอกาสของเด็ก” ครูอุรวีกล่าวถึงเด็กในที่ปรึกษาที่เคยอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่ ป. 4 จนตอนนี้อยู่ ป. 5 พี่เบสเด็กนักเรียนตัวใหญ่ ก้าวร้าว ชอบแกล้งเพื่อน ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ขันอาสาเป็นตัวแทนชั้นเรียนธงชาติในตอนเช้า ครูอุรวี รู้สึกตื่นเต้นมาก แต่ก็คอยให้กำลังใจ เพราะเป็นการเปิดพื้นที่ให้พี่เบสกล้าแสดงออกทำในสิ่งที่ดีงาม ถึงแม้จะมีเพื่อนครูไม่เห็นด้วยก็ตาม “ครูว่า พวกเราเก่งทุกคน แต่แค่ไม่แสดงออกเฉยๆ ครั้งนี้เป็นโอกาสที่ดี ที่ให้เราได้แสดงออก” ประโยคที่ครูอุรวีพูดกับนักเรียนเพื่อให้กำลังใจและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนทุกคน และในวันที่พี่เบสอาสา คุณครูอุรวีก็ได้ชื่นชมพี่เบสต่อหน้าเพื่อน ๆ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจกับพี่เบสด้วย ความเป็นครูไม่ได้สอนแต่วิชาการในชั้นเรียน แต่ต้องคอยดูแลห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนด้วย ครูอุรวีจะสอนทักษะการใช้ชีวิตให้กับเด็กด้วย อาทิ การปลูกผัก ปลูกตะไคร้ มะละกอ ครูจะคอยกระตุ้น ถามถึงอยู่เสมอเพื่อให้เด็กใส่ใจในสิ่งที่ทำ เหลืออีกแค่ไม่กี่ปีครูอุรวีจะเกษียณอายุราชการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูไม่อยากจะให้มาถึง เพราะยังสนุกและมีความสุขกับการได้เป็นครู

“เราสามารถให้อาสาตบกับคนๆ หนึ่งได้ เหมือนกระดาษแผ่นหนึ่ง ครูมีอำนาจมากเลยนะ อย่างที่ครูเอ๋เห็นก็คือ เวกจะเป็นยังไงในอนาคตมันอยู่ที่มือของคุณครูนะคะ เมื่อก่อนไม่คิดว่ามันสำคัญขนาดนั้น” ครูสุนิดา โทศล (ครูเอ๋) ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูอีกหนึ่งท่านที่มีความมุ่งมั่นและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและกายปฏิบัติ เมื่อการปฏิรูปการศึกษาเข้ามา

ครูศุภนิดา โกศล เมื่อได้ทำการสอนนักเรียนโดยกระบวนการสอนในรูปแบบใหม่ ครูเอ้ก็รู้สึกค้ำใจในใจว่า มันใช่ไหม? เด็กจะเรียนรู้ได้อย่างไร? เด็กจะมีวินัยไหม? ถ้าเราไม่ดูเลย “เรื่องของการสอน PBL ครูชอบมาก แต่เรื่องที่ค้ำใจในใจคือ เรื่องของระเบียบวินัยของเด็กๆ ว่า มันจะได้ไหม การใช้จิตวิทยาเชิงบวก พูดเบาๆ เพราะตัวเองเป็นคนพูดเสียงดัง เวลาสอนก็ต้องพูดเสียงดัง เพราะถูกสอนมาว่าเป็นครูต้องพูดเสียงดัง ชัดเจนเดี๋ยวเด็กไม่ได้ยิน แต่พอรับกระบวนการนี้มา ครูต้องพูดเสียงเบา และปัญหาเรื่องเด็กที่แอบสูบบุหรี่ในห้องน้ำ แล้วเราต้องพูดเชิงบวก จะแก้ปัญหาได้อย่างไร?” ความเครียดและความกังวลใจที่เกิดขึ้นกับครูเอ้ในช่วงแรกๆ แต่ด้วยต้องทำต่อเพราะเป็นนโยบายของโรงเรียน เมื่อเข้าสู่ปีที่สอง ครูเอ้ก็ได้ลองทำอย่างต่อเนื่องและค่อยๆ เปลี่ยนตัวเอง ก็เห็นว่าเด็กมีการเปลี่ยนแปลง จึงเกิดกำลังใจ **“การที่จะทำให้คนๆ หนึ่งเปลี่ยนแปลง โดยที่ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ใช้เสียงดัง ไม่พูดคำหยาบ มันไม่ได้ง่ายนะ”**

●● **มีอยู่ครั้งหนึ่ง เด็กไม่กล้าตอบคำถาม ครูเอ้ก็หนักใจทำไมไม่กล้าตอบคำถาม ครูเอ้ก็ใช้วิธีการให้เขาเขียนถึงตัวเรา เขียนปัญหาว่าทำไมเขาถึงไม่กล้าตอบ ให้เขาเขียนโดยที่ไม่ระบุชื่อ** เราก็พบตัวเองว่า เราก็ไม่เคยดู ไม่เคยพูดคำหยาบเลย แต่เด็กบอกว่าเสียงคุณครูน่ากลัว แว่วตาของคุณครูทำให้หนูไม่กล้าที่จะพูดไม่กล้าที่จะตอบ”

เสียงสะท้อนนี้ทำให้ครูเอ้กลับมาทบทวนตัวเอง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และคอยถามเด็กอยู่เสมอว่ามีสิ่งไหนที่ครูทำแล้วนักเรียนไม่ชอบ เปิดใจคุยกัน ก็พบว่าเด็กก็เปลี่ยนตัวเองเหมือนกัน เด็กกล้าพูดคุยกับครู กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และนี่ก็คือกำลังใจที่ทำให้ครูเอ้มั่นใจว่ามาถูกทางแล้ว

ส่วนความเห็นในเรื่องของ PBL ครูเอ้ได้เล่าว่า “เมื่อก่อนเคยสอนรายวิชา ก็สอนตามเนื้อหาทฤษฎีไปสอนไปเรื่อย ๆ สอนตามกิจกรรม เป็นกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ก็ไม่ได้เอาวิชาอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง คุณครูก็รู้แค่นั้นค่ะ แต่พอมาสอนแบบนี้ สอนแบบบูรณาการ คุณครูพบว่า วิชาสังคมและวิทยาศาสตร์ มันไม่ควรแยกจากกัน ทุกวิชามันคือเรื่องเดียวกัน คือเรียนรู้จากชีวิต แล้วมันก็จะสนุก เด็กก็สนุก ครูก็สนุกกับการเรียนรู้ไปพร้อมกับเขา บางอย่างเขาได้เรียนรู้เอง เขาก็ทำได้ เราก็ได้รู้สึกว่าเป็นครูเมื่อก่อนมันยังไม่ใช่ เมื่อก่อนหน้าที่ของครูคือไปสอนกิริยามารยาทเห็นแล้วไม่ใช่ อะไรไม่เหมาะสมไม่ควร ก็อบรมไปตอนนั้นหมดเวลาโรงเรียนก็คือหมด แต่ตอนนี้มันไม่ใช่ เพราะว่าเห็นคุณค่าของความเป็นครู เห็นความเป็นตัวตนของเราที่มีอยู่ว่า จริงๆ แล้วครูไม่ใช่แค่มาสอนหนังสือนะ มาสอนให้เด็กมีความรู้ แต่ตอนนี้มันเหมือนกับเขาเป็นลูกเป็นหลานของเราเลย เมื่อก่อนแค่คำพูดว่า ลูกศิษย์ แต่ตอนนี้มันไม่ใช่ เราสามารถให้อาณาตกับคนๆ หนึ่งได้” ครูเอ้ยังเล่าต่อว่า

●● **รุ่นที่แล้วครูเอ้คิดจะตัดเด็กคนหนึ่งออกจากการดูแลของตัวเองเพราะก้าวร้าวและอะไรหลายๆ อย่างที่ไม่พึงประสงค์ ที่เราคิดว่าเราดูแลไม่ได้แล้ว แต่พอเราเปลี่ยนตัวเอง เปลี่ยนให้เข้ากับเขา แล้วเราพบความมีตัวตนของเขาความฉลาดภายในของเขาออกมา ความรู้ที่เขามีเขาก็กล้าแสดงออก เอาสิ่งดีดีออกมาแล้ว ทำให้เขาก็ได้ค้นพบตัวเอง ตามจริงถ้าเราทิ้งเขาไปวันนั้น เขาอาจจะไม่มีวันที่ดีเหมือนวันนี้ก็ได้ นี่ก็คือคุณค่าของคุณครู”**

ยิ่งสอนครูเอ๋ก็ยิ่งค้นพบ “กิจกรรมของคุณครูคือ เราไม่ได้สอนแค่ตำรา ทำยังงัยจะให้เขาเห็นอนาคตของตนเองให้ได้ เป้าหมายชีวิตเขาอยู่ในโลกใบนี้ อยู่รอดด้วยตัวเองไม่ใช่ใครมาสั่ง นี่คือนิสัยที่คุณครูคิดว่าตัวเองจะต้องใช้และทำให้มันได้ คือให้เด็กค้นพบตัวเองให้ได้ จัดการตัวเองให้เป็น และอยู่กับโลกที่มันเปลี่ยนแปลงไปตลอดให้ได้ โดยที่คุณครูก็ค้นพบว่า การที่ไม่ดูแลเด็กมันก็ดีนะหนึ่ง เราก็ไม่ได้มีศัตรูเพิ่มขึ้น สอง เด็กก็เต็มใจที่จะมาเรียนกับเรา และบรรยากาศในห้องเรียนก็มีแต่ความสุขสนุกสนาน แล้วก็พบว่าเหมือนคำพูดเมื่อก่อนเคยรู้ว่าต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน แต่เราไม่เคยค้นพบคำนั้น แต่พอมาทำแบบนี้แล้วเราค้นพบว่า โอ้ย...จริง ๆ แล้วการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพ คือเด็กคนไหนถนัดอะไร คุณครูก็ควรให้เขาทำสิ่งที่เขาถนัดออกมา ให้ทำงานเป็นฝ่ายๆ แล้วก็พบว่าเขามีความสนุกกับการทำ เพราะเขาได้ทำในสิ่งที่เขาชอบ และครูเอ๋ก็มีความสุขในการสอนเพราะไม่ต้องเครียดว่าเด็กทุกคนจะได้ตั้งใจเราทุกอย่าง ครูเอ๋ได้เจอคำนี้ค่ะ คำว่าคนเราถนัดไม่เหมือนกัน ก็มีความสุขมากขึ้น ตัวเองก็ใจเย็นลง สุดท้ายแล้วก็อยู่ที่ตัวเองแหละค่ะ ตอนแรกทำไม่ได้เพราะเราไม่เคยทำ และเราคิดว่ามันคงเป็นไปไม่ได้หรอก แต่พอเราเปลี่ยนตัวเองมาเรื่อยๆ หลายปีผ่านไปพอตัวเองเปลี่ยนโดยเป็นวิธีในตัวเอง ก็พบว่า เออ... จริง ๆ แล้วมันก็ได้เนะ เด็กเขาก็เปลี่ยนตามเราอยู่ แต่เราต้องใช้ความอดทนนิดหนึ่ง ก็จะเห็นคุณค่าของคุณครูว่าจะทำให้กระดาดแผ่นนั้นขาวหรือดำ”

เมื่อถามถึงเด็กที่มีปัญหา ครูเอ๋มีวิธีการจัดการอย่างไร “เด็กที่มีปัญหา เช่น เด็กที่หลบเรียน ไม่ชอบมาโรงเรียน เราก็จะคุยเป็นการส่วนตัว ว่าเพราะอะไรทุกอย่างคุยด้วยเหตุด้วยผล และหากิจกรรมเพื่อค้นพบเขา ให้เขาเล่าว่าเขาชอบอะไร แสดงความเป็นกันเองคือ คุยเปิดใจกัน และก็กิจกรรมจิตศึกษาตอนเช้าจะช่วยเราได้เยอะ ตอนเช้าที่เราล้อมวงนั่งคุยกัน จะช่วยนักเรียนเปิดใจมากขึ้น คือทุกคนจะคุยกันอย่างจริงใจ อย่างชัดเจน และเราจะค้นพบว่าแต่ละคน เขามีอะไรที่เรายังไม่รู้ แต่ถ้าเป็น

สมัยก่อนถ้าไม่มาโรงเรียนก็จะเรียกมาต่อหน้าเราแล้วก็ดูไปเลย แต่ตอนนี้ไม่ใช่ ให้เขามานั่งคุยกัน พอนั่งคุยกันจบ เราจะค้นพบว่า เออ... คนทุกคนมีเหตุผลที่จำเป็นของแต่ละคน ถ้ามันไม่ได้ร้ายแรงมากเกินไป และถ้าเหตุผลนั้นเป็นเหตุผลที่ดีเราก็คงจะให้โอกาสกัน แล้วเราก็คงรู้ว่าเขาชอบอะไร เราก็จัดกิจกรรมให้เหมาะกับเขา” เมื่อครูจัดกิจกรรมที่ชอบให้กับนักเรียน ก็ทำให้นักเรียนอยากมาโรงเรียนมากขึ้นขาดเรียนน้อยลง อีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้นักเรียนขาดเรียนน้อยลงคือ การมีเป้าหมายร่วมกันของนักเรียน กล่าวคือ การที่ครูให้นักเรียนได้ร่วมกันคิดกิจกรรมและทำร่วมกัน เด็กจะเกิดความรับผิดชอบเองและอยากจะมาโรงเรียนเพื่อที่จะทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ

ในทุก ๆ วัน ครูเอ๋จะพยายามสอดแทรกความคิดเชิงบวก และทักษะชีวิตให้กับนักเรียน โดยจะมีคำถาม 5 ข้อ ที่นำมาพูดคุยกับเด็ก คือ **1.วันนี้เราจะทำอะไรกับผู้ปกครองบ้าง 2.จะทำอะไรกับชุมชน 3.ข่าวในชุมชนของเรามีอะไรบ้าง 4.ข่าวในประเทศของเรา มีอะไรบ้าง และ 5.ข่าวในโลกของเรากี่อ้ายอยู่ มีอะไรบ้าง** ในช่วงแรก ๆ พบว่า เด็กไม่เคยทำอะไรเลย แต่เมื่อทำกิจกรรมนี้เรื่อย ๆ เด็กได้เล่าเรื่องราวความดีของตนเอง ทำให้เด็กที่ไม่เคยทำก็กลับไปทำบ้างเพื่อจะได้มีเรื่องเล่า ครูก็จะสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปด้วย พบว่ามีความดีเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังเหลือเด็กอยู่ 4 คน ที่ยังไม่เกิดความคิดกับผู้ปกครอง ครูก็ได้แตรอคอยและเชื่อว่าสักวันหนึ่งเขาจะมีเรื่องมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง

ครูวัชรภรณ์ พาปรารค์ ครูประจำชั้นประถมศึกษปีที่ 2 “แต่ก่อนการสอน ก็สอนๆ ไปตามที่เราคิดตามหนังสือ บางทีก็วางแผน บางทีก็ไม่วางแผน และเรามีความมุ่งมั่นมาก ถ้าเด็กทำไม่ได้เราก็จะใจร้อน ดุว่าเขา”

ครูวัชรภรณ์ เล่าถึงรูปแบบการสอนของตนเอง ครั้งเมื่อยังไม่มีกรปฏิรูปการศึกษา ด้วยความเป็นครูที่อยากให้เด็กอ่านออกเขียนได้ จึงทำให้ครูวัชรภรณ์เป็นครูที่เข้มงวด ดุ และเสียงดัง เด็กจะกลัวและไม่ค่อยเข้าหาครู แต่เมื่อคณะครูได้ไปงานที่โรงเรียนลำปลายมาศฯ จึงเป็นจุดเปลี่ยนของครูวัชรภรณ์ “แต่เมื่อเราได้ไปดูที่ลำปลายมาศ เห็นสิ่งที่คุณครูทำกับเด็ก ก็เกิดความประทับใจ และคิดว่าตัวเองน่าจะทำได้ แต่ตอนไปดูขณะที่เขาสอน เขาจะไม่บอกเราตรงๆ ว่าให้ทำอะไร เราต้องสังเกตเอง” เมื่อเกิดความประทับใจจึงทำให้ครูอยากทำตาม และได้ลองกลับมาปรับตัวเองดู “ตอนเช้าแถวตอนเช้า เมื่อก่อนใครจะเข้าก็เข้าใครจะไปไหนก็ไป ไม่มีความเป็นระเบียบ ครูก็ไม่ได้ว่าอะไร แต่พอตอนหลังเราพาเขาเข้าแถวแล้วเดินนำหน้าเขา เขาก็เดินตาม” การทดลองเปลี่ยนแปลงเรื่องเล็กน้อยของครู ซึ่งก็เห็นผลทำให้ครูวัชรภรณ์ ได้ข้อคิดว่า การสอนเด็กเล็กเราควรที่จะทำตัวเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อน และคิดว่าการจะสร้างความไว้วางใจให้กับเด็กนั้น จะต้องอยู่กับเขาตลอดเวลา จึงตัดสินใจไม่ไปทานข้าวกลางวันกับเพื่อนครูเหมือนเคย แต่หันกลับมาทานข้าวกับนักเรียน และทำแบบนี้เรื่อย ๆ จนเป็นวิถี ก็พบว่าครูกับนักเรียนมีความรักกันมากขึ้น จนเป็นการจุดประกายให้ครูคนอื่นนำไปทำตาม ซึ่งผอ. ก็เห็นควรด้วยที่จะให้คุณครูทำตาม

●● พอเรามาลองทำแล้ว เห็นเด็กเขาเปลี่ยน เขาถนัดนะ กล้าเข้ามาถอดและบอกรักคุณครู และกล้าแสดงความคิดเห็น ถ้าเราบอกว่าไม่ผิดหรือถูกพูดมาเลย ครูก็ต้องกล้าที่จะเปลี่ยนตัวเอง เราก็จะได้มีความสุขกับเด็กๆ เราจะไม่อยู่กับเด็กตลอด เราจะบอกเด็กว่า จะไปไหนก็ต้องบอกคุณครูนะ เราจะอยู่ด้วยกันนะ มีอะไรก็ต้องคุยกับเขาก็จะเข้าใจและทำตามกติกาที่เราตั้งกันไว้”

ครูวัชรภรณ์ เล่าถึงวิธีการที่ใช้กับเด็กนักเรียนที่ชื่อว่า “เราต้องมีเหตุผล บางทีเขาดี้อ เขาทำไปใส่เพื่อน ครูก็จะถามกับเขาดี ๆ ว่าพี่พุ่มครับ พี่คิดว่าตัวเองทำถูกหรือยัง ลองคิดดูนะครับ ถ้าเพื่อนมาทำแบบนี้บ้าง พี่พุ่มจะอย่างไร ...ไม่ไม่ได้ ผมมีพระ... พี่พุ่มยังพูดแบบนี้แล้วเพื่อนล่ะจะรู้สึกอย่างไร ต่อไปพี่พุ่มจะทำอีกมั้ย ...ผมไม่ทำแล้วครับ... คือต้องบอกเหตุผลเขา เมื่อได้ทำมาเรื่อย ๆ ครูก็รู้สึกหัวใจเย็นลง”

ในการสอนบูรณาการ หรือ PBL ครูจะให้เด็กเลือกว่าอยากเรียนเรื่องอะไร จากการสร้างแรงบันดาลใจ โดยพาไปพบผู้ปกครอง เปิดคลิปให้ดู หรือพาลงชุมชน พอกลับมาก็จะคุยกันว่าได้อะไร จะทำหลายครั้งเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และเมื่อเด็กรู้ว่าอยากทำอะไรแล้วก็จะชวนตั้งชื่อเรื่อง และเอาเรื่องที่เด็กตั้งมารวมกัน และปรับเปลี่ยนชื่อร่วมกันตามข้อตกลงของเด็ก ๆ “ถ้าเขาได้ปฏิบัติเขาก็จะสนุก”

การสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรม “คุณครูก็จะมาเลือกไว้ใน Quarter นี้ครูจะเลือกเรื่องอะไร พอเลือกเสร็จคุณครูก็จะเอามาอ่านก่อน เพื่อไม่ให้หลุดจากตัวชี้วัด และวางโครงเรื่อง เช่น จะใส่เรื่องตัวละครดแม็กน และมาสอนตามขั้นตอนที่วางไว้ ตอนแรกเราก็จะเอาหนังสือมาให้ดูภาพ และให้เขาเดาเรื่อง เป็นการเปิดความคิดของเขา ช่วงแรกเด็กจะเดาไม่ค่อยได้ เราก็ให้จดบันทึกบ้าง และวันหลังครูก็จะมาเล่าให้ฟัง และครูก็จะถาม ให้เขาแสดงความคิดเห็น สมมุติเหตุการณ์ให้เขาเปรียบเทียบ ...ถ้าเป็นหนู หนูจะทำแบบนี้มั้ยลูก...” เมื่อมีการสอนโดยใช้นิทานเป็นตัวเดินเรื่อง ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กก็ทำให้ครูวัชรภรณ์รู้สึกภูมิใจ “เรื่องมดมหัศจรรย์ มีอยู่ตอนหนึ่งมดหาอาหารมาเก็บไว้และแบ่งปันกัน วันหนึ่งฟี่พุดม เอาขนมจากบ้านหลายกล่องเพราะไม่ชอบกินนมโรงเรียน แล้วเขาก็แบ่งให้เพื่อนๆ กินด้วย ครูก็ถามว่าทำไมฟี่พุดมถึงแบ่งให้เพื่อน ฟี่พุดมตอบว่า ...คุณครู แบ่งปันๆ... ตรงนี้เราคิดว่าฟี่พุดมเขาได้เรียนรู้ และนำมาใช้ แค่นี้คุณครูก็ชื่นใจแล้ว”

นอกจากที่เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงแล้ว ตัวของคุณครูเองก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน “เราเปลี่ยนเยอะมากเลยนะะ พอเราไปเห็นลำปลายมาศ แล้วเรามีแรงบันดาลใจที่อยากทำ คือเขาสุขยอดมาก ถ้าใครได้ไปก็คงอยากเป็นแบบเขา อารมณ์ตัวเอง แต่ก่อนมีความโกรธโมโหร้าย แต่ตอนนี้คุณครูก็ลดลงบ้าง จะเก็บไว้มากอดกน เทคนิคคือหันหลัง หรือเดินออกนอกห้องเพื่อทำใจก่อน และรู้ตัวเอง” ครูวัชรภรณ์ เล่าด้วยรอยยิ้มที่สามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ และก็ยังหวังว่าในอนาคตตนเองจะทำได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

เด็ก

เมื่อครูอยู่ระนาบเดียวกับเด็ก เด็กไว้วางใจครู ความสนิทสนมจะเกิดขึ้น พื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กจึงตามมา เด็กสนุกกับการเรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง มีความสุข กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ เกิดทักษะชีวิตมากขึ้น อยากมาโรงเรียนทุกวัน ซึ่งแต่เดิมเด็กจะขาดเรียนบ่อย หนีเรียน มีปัญหาชู้สาว สู้บุนหรี “แต่ก่อนผมเชิญผู้ปกครอง เด็กขาดเรียน โดดเรียน หนีเรียน ชู้สาวเชิญผู้ปกครองมาคุยกัน เรียกว่าเข้าห้องเย็น เพื่อแก้ปัญหา แต่แก้ไม่ได้ครับ พอเราทำไปปีแรกเลย ลืมไปเลยว่า เอ๊ะ... เราไม่ได้เชิญผู้ปกครองเลย จนลืมนึกว่าเรื่องนั้นมันเคยเป็นปัญหา เราไม่ได้ตั้งใจจะแก้ปัญหาเด็กหนีเรียนนะ แต่ด้วยสิ่งที่เราสอนทำให้มันหายไป เขารู้ตัวเอง เขาวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งไหนดีไม่ดี เมื่อเขาได้เอ่ยวาจามาซักอย่าง ทำให้เขาต้องเคารพคำพูดของเขา” ผอ.สมศักดิ์กล่าว จากการถอดบทเรียนของคณะครู ได้ข้อสรุปว่า เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเป็น วิเคราะห์ได้ว่าสิ่งไหนดี ไม่ดี ซึ่งเกิดจากการที่ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตัดสินใจต่อเรื่องต่างๆ เอง เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านปะทาย ไม่เพียงแต่ได้รับการเรียนรู้แบบใหม่อย่างที่ครูมอบให้ แต่ยังทราบด้วยว่าแต่ละกิจกรรมทำไปเพื่ออะไร เช่น กิจกรรมจิตศึกษาทำให้ตนมีสมาธิพร้อมที่จะเรียนรู้ในช่วงต่อไป เมื่อรู้ว่าทำอะไร เพื่ออะไร เด็กก็จะทำเองโดยที่ครูไม่ต้องสั่ง และส่งผลให้เด็กสามารถคิดเชื่อมโยงได้ สิ่งที่มาตามคือเด็กอยากมาโรงเรียน และผลการเรียนดีขึ้น รวมถึงเกิดทักษะการใช้ชีวิตมากขึ้น

“การปลูกผักแรกๆ เราก็ไม่ชอบ เพราะว่าเราไม่ชินกับการทำแบบนี้ ไม่ชอบที่จะทำให้มือเปื้อน แต่พอครูพูดว่า เอ๊ะ สังคมเราก็ไม่ใช่ว่าอยู่อย่างเดิมนะ ไม่ใช่ว่าของก็ยังถูกๆ เหมือนเดิม คนเราชอบของถูกๆ ไม่ชอบของแพงๆ แล้วถ้าวันหนึ่งอะไรถูกๆ เปลี่ยนเป็นแพง แต่เราไม่มีเงิน ณ ตรงนั้นเราจะทำยังไง”

ด.ญ. ศรุตมา เมาหวล นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ได้พูดถึงสิ่งที่คุณครูสอน

“แล้ววันหนึ่งครูแอบบอกว่า สองท่านะ ทำดู ได้ไม่ได้
ก็ไม่เป็นไร พวกเราก็เลยลองไปทำดู เราได้ผลผลิตไม่มาก
แต่ก็ไม่น้อยเกินไป ไม่มากก็คือไม่สามารถเอาไปขายได้ ไม่
สามารถแบ่งให้คนอื่นเขากินได้ จนทำให้ตัวเองไม่ได้กิน
ตอนนี้เราปลูกผักบุงคะ เราคิดว่าโตแล้วจะเอาผักบุงไปผัด
กินกับคุณครูกินกับเพื่อนๆ แล้วก็เอามาปลูกให้เป็นอาหาร
กลางวันสำหรับน้องๆ อีก แล้วครูยังบอกว่า ต่อให้ของแพง
เท่าไร แต่เรายังมีผักที่บ้านเราเหลือ เราก็ไม่ต้องไปเครียด
กับสิ่งที่มันจะเกิดขึ้น”

“การทำนา ก็ทำให้เราเรียนรู้ว่า เราต้องปักต้น
กล้ายังงี้ ต้นกล้าถึงจะไม่ลอยน้ำกลับมา เราก็จะนึกถึง
พ่อแม่ เวลาที่พ่อแม่ทำนา ตากแดดตากฝนตากลม
มันเป็นยังงี้ มันเหนื่อยแค่ไหน ลำบากแค่ไหนที่หาเงินให้
เรามาโรงเรียน”

ด.ช. นลินทร์ แล่ล้อม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 3

“ชอบการเรียนแบบใหม่ เพราะคุณครูใส่ใจเรา
มากขึ้น แต่ก่อนผมก็ไม่ค่อยตั้งใจเรียนเท่าไร มัวแต่เล่น
คุณครูบอกอะไรผมก็ไม่ฟัง แต่ตอนนี้ผมก็ตั้งใจเรียนมาก
ขึ้น ฟังคุณครูและคุณครูก็ไม่พูดเสียงดังเหมือนแต่ก่อน
ครูใจเย็น ถ้ามีปัญหาอะไรก็สามารถไปปรึกษาคุณครูได้
ผมตั้งใจเรียน ปีนี้ผมสมัครประธานนักเรียนผมก็ได้ ผมก็
ภูมิใจครับ”

ด.ช. ชาติชาย เมาหวล นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 ประธานสภานักเรียน

“เมื่อก่อนเราลอกเพื่อนเพราะเราไม่เข้าใจ และพอ
เราไม่เข้าใจแล้วเราก็ไม่ถาม แต่เดี๋ยวนี้ที่ไม่ลอกเพราะว่า
หนูเข้าใจคะ ที่เรียนมาแบบนี้เลยไม่มีการลอก รู้สึกว่าตัว
เองฉลาดขึ้น นิดๆ ฉลาดขึ้นกว่าเดิม” จากการพูดคุยกัน
มากขึ้น และการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามโดยไม่มี
ถูกผิด ทำให้เด็กเกิดความกล้าถามในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจ
นอกจากนี้ ด.ญ. วโรชา ตีดวงพันธ์ นักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 2 ยังเล่าการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของนักเรียน
ในโรงเรียนด้วยว่า

“เมื่อก่อนจะมีการดอดดกดกรั้ง แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีนะคะ
ถึงแม้ว่าเราจะไม่มีนาฬิกา แต่พวกเราก็เหมือนมีตอมอะไรสัก
อย่าง ที่มันมีอัตโนมิติขึ้นมาในตัวเอง แบบว่ามีตอมความรับผิดชอบ
ความรอบคอบ ความคิดก่อนทำทุกอย่าง นักเรียน
มีความรับผิดชอบมากขึ้น รู้หน้าที่ของตนเอง”

“ถ้าเรียนแบบเก่าก็จะมีหลายวิชาการบ้านก็จะเยอะ
ถ้าเป็น PBL ก็จะเรียนหลายวิชารวมกัน เรียนแบบสนุกสนาน
คะ เรียนแบบบูรณาการเหมือนเกมได้ระบายสี ได้แตกความ
คิด ถ้าเรียนแบบเดิมการบ้านจะเยอะ ถ้าหนูทำไม่ทันคุณครู
ก็จะดุคะ เมื่อก่อนหนูเขียนหนังสือไม่ค่อยสวยก็เขียนสวยขึ้น
วาดรูปไม่ค่อยเก่งก็วาดเก่งขึ้นคะ”

ด.ญ. อริยา คงราช นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5

ผู้ปกครอง

จากที่เคยเคยเชิญให้ลูกมาโรงเรียน คอยเป็นห่วงในพฤติกรรมที่ไม่ดีของลูก กลับเกิดความภาคภูมิใจที่ลูกสามารถทำอะไรได้มากขึ้น ขยัน ช่วยงานบ้าน และผลการเรียนดีขึ้น คลายความห่วงใยให้สบายใจได้มาก นอกจากนี้ครูในโรงเรียน และผู้อำนวยการโรงเรียนอื่น ได้ย้ายลูกให้มาเรียนในโรงเรียนบ้านปะทาย ด้วยมั่นใจในกระบวนการสอนของครูที่นี่

ในช่วงแรกของการปรับระบบการศึกษาใหม่ในโรงเรียน ผู้ปกครองหลายคนยังคงไม่เข้าใจ และเกิดข้อสงสัยกับการสอนที่เปลี่ยนไป ผอ.สมศักดิ์ จึงต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง “ผู้ปกครองเขาไม่เข้าใจว่า เรื่องที่ครูไม่ได้สอนทำไมให้การบ้านลูก เช่น ครูให้การบ้านเด็ก หาโทษของยาเสพติดโดยการไปตามผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องขี่มอเตอร์ไซด์มาถาม ทำให้เราตระหนักเลยว่า ต่อไปเราจะจัดการเรียนการสอนต้องให้ผู้ปกครองรู้และเข้ามามีส่วนร่วม เราจึงเอาผู้ปกครองมาเข้าค่ายเรียนรู้ว่าลูกเขาเรียนวิชาอะไรบ้าง วิถีของโรงเรียนเป็นอย่างไร ทำกิจกรรมนี้แล้วเกิดประโยชน์อะไร กิจกรรมแต่ละอย่างต้องมีคุณค่าพอเขาเข้าใจแล้ว ในช่วงต่อไปเราค่อยเชิญเขาเข้ามาในช่วงปิด Quarter ได้ประเมินชิ้นงานว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรไปบ้าง ก็จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่น และภูมิใจกับผลงานของเด็กๆ”

นางวรัชยา แก้วพันใบ คุณแม่ของน้องเชียร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กล่าวถึงครูอุรวีว่า

●● เคยเป็นศิษย์เก่าที่โรงเรียนนี้ เคยเรียนกับครูอุรวี เมื่อก่อนครูจะดุ เสียงดัง เราจะเบื่อบเวลาเรียนเพราะเรียนอยู่แต่ในห้อง นั่งฟังไป เข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง ถ้าเป็นสมัยนี้คงจะสนุกแน่ๆ เพราะเห็นน้องเชียร์กลับบ้านจะได้ทำการบ้านที่เราไม่เคยทำ มีให้เขียน Mind Map ทำงานกันเป็นกลุ่ม และลูกก็มีความสุข อยากมาโรงเรียนทุกวัน ครูอุรวีก็ดูเสียงเบา ลง ไม่ดุเหมือนเมื่อก่อน”

สุดท้าย หากผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ที่ดี และขาดความมุ่งมั่น การปฏิรูปการศึกษาคงเป็นเรื่องยาก ซึ่ง **ผอ.สมศักดิ์ ประสาร** ได้ทำให้ทุกคนเห็นแล้วว่า การปฏิรูปการศึกษาด้วยกระบวนการจิตศึกษา PBL และ PLC เป็นเรื่องที่สามารถทำได้จริง แต่อาจต้องอาศัยเวลาสำหรับความมอดกงามที่จะเกิดขึ้น **“เราอย่าเพิ่งไปเร่งงาน เพราะการจัดการเรียนการสอนมันค่อยเป็นค่อยไป ต้องดูความมอดกงาม อย่ารีบไปเอาผลงานเอาชิ้นงาน มันต้องค่อยๆ บ่มเพาะ เราก็ต้องบ่มเพาะตัวเรา ผู้บริหารก็ต้องใจเย็น มีเหตุผล ไม่อัตโนวัติกับครู”** เมื่อจะปฏิรูปการศึกษาให้เกิดทั้งโรงเรียนก็ต้องรอคอย คือสิ่งที่ ผอ.สมศักดิ์ คำนึงเสมอ และยังเล่าถึงการทำงานกับครูในช่วงแรกของการปฏิรูปการศึกษา ที่ทำให้เห็นว่าต้องรอคอยความมอดกงามที่ค่อยๆ เกิดขึ้นจริง ๆ “ในช่วงแรกที่เราพากันไปดูงานที่ลำปลายมาศฯ ทุกคน ตอนนั้นไม่ถึงครึ่งนะที่เกิดในเรื่องจัดการเรียนการสอนแนวนี้ แต่ว่าเขาทำมัย? เขาต้องทำเพราะเราเป็นผู้บริหารไง เมื่อเราให้ทำเขาก็ต้องทำ

แต่สิ่งที่ทำให้ขับเคลื่อนได้ คือ วง PLC เพราะเราจะมานั่งคุยกันทุกเย็นว่า ได้ทำอะไร ทำแล้วมันเกิดอะไร เห็นความงอกงามอะไร แล้วอาทิตย์นี้สอนอะไร อาทิตย์หน้าจะสอนอะไร คนที่เขาทำเขาก็มาพูด แต่คนที่ไม่ได้ทำ เขาก็มานั่งฟัง เราก็จะถาม ๆ ๆ สุดท้ายเขาก็ต้องทำ เพราะเขาไม่มีอะไรที่จะพูด คนที่ยังไม่เห็นก็เริ่มเห็น เพื่อนได้เรียนรู้จากเพื่อน ซึ่งบางสิ่งบางอย่างเขาก็ทำอยู่แล้ว แต่เขาไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่ามันใช่

ปีที่ 2 เป็นการประลองกำลัง เพราะปีแรกยังไม่ค่อยเห็นผล ครูก็ลุ้นว่า ผอ. จะเอาจริงไหม ครูไม่มั่นใจ ผมเอาจริง เอาคุณงามความดี เอาเด็กดี ครูจึงตั้งใจจัดการเรียนรู้ตามสเต็ม พอปีที่ 3 ก็ได้ออกไปขยายบอกเพื่อน ชวนคนมาดูว่าโรงเรียนเราทำได้แล้ว เมื่อมีคนมาดูงานได้รับการยอมรับ ครูก็ดีใจ มีกำลังใจ ชุมชนก็ภูมิใจ คนที่มาดูงาน เขาอยากจะทำให้มาสามสี่ปีทำไมถึงยั่งยืน เขาอยากจะได้เครื่องมือ ที่นี้เครื่องมือที่เราใช้อยู่คือการบูรณาการ หรือใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้ PBL ในการขับเคลื่อน แล้วก็ ใช้จิตศึกษาเป็นตัวพัฒนาความฉลาดภายในด้านอารมณ์ สังคม คุณธรรมจริยธรรม วุฒิภาวะต่างๆ และการพัฒนาครูเราก็ใช้ PLC อีกตัวที่สำคัญมากคือเราทำให้เป็นวิถี ทุกอย่างเมื่อเป็นวิถีแล้ว ก็จะเกิดการพัฒนา”

นอกจากนี้ ผอ.สมศักดิ์ ยังกล่าวถึงการวัดความรู้ที่ไม่ต้องใช้ข้อสอบว่า

●● การจัดการเรียนการสอนแบบ PBL คือคำถามเป็นตัวเดินเรื่อง ครูที่สอนเด็กได้ดีคือครูที่ถาม แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กเข้าใจรู้เรื่อง ก็หลังบทเรียนเป็นการสรุป AAR เรียนรู้อะไรไปบ้าง เราได้เกิดความคิดอย่างไรในขณะที่เรากำลังทำ และเราจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร สิ่งนี้ก็จะทำให้เรารู้ว่าเด็ก

เข้าใจมากน้อยอย่างไร และก็ทำให้ครูกับเด็กรู้สึกสนิทสนมกัน คือครูอยู่ในระนาบเดียวกันกับเด็ก ทำให้เด็กไว้วางใจ เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กให้เด็กกล้าพูด และคิดเป็น ซึ่งถ้าพื้นที่ปลอดภัยไม่มีให้เขา เขาจะไม่กล้าคิด”

และอีกหนึ่งความภูมิใจที่ ผอ.สมศักดิ์ เห็นว่าโรงเรียนบ้านปะทายเกิดการพัฒนาคือ “ความงอกงามอีกเรื่อง เกิดตอนที่เราปิด Quarter ซึ่งเริ่มแรกจะเหมือนล่าลายมาศ แต่ตอนหลังก็เป็นของบ้านปะทายเอง” ซึ่งถือได้ว่าโรงเรียนบ้านปะทายเริ่มก้าวเดินด้วยวิถีของปะทายอย่างแท้จริง

ในการปฏิรูปการศึกษา โดยนำกระบวนการจิตศึกษา PBL และ วง PLC มาใช้ เป็นการสร้างความไว้วางใจระหว่างครูกับนักเรียน ครูกับครู และครูกับผู้อำนวยการ ทำให้เกิดพื้นที่ปลอดภัย และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ครูได้เสริมสร้างทักษะด้านต่างๆ ให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติจนเป็นวิถี ส่งผลให้เด็กกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ค้นพบตัวเอง และเห็นเป้าหมายชีวิตของตนเอง ซึ่งครูก็พร้อมที่จะช่วยหนุนเสริมด้วยกิจกรรมที่ผลักดันให้เด็กเดินไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างสนุกสนาน และครูก็จะคอยดูความงอกงามของเด็กๆ ที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ อย่างภาคภูมิใจในความเป็น “ครู”